NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13103

NISHT FARMISHPET

Isaac Leib Peretz

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

[illegible]

נישט פארמישפט

פארלאג „נייע יידישע שול"

ווילנע, 1937

Printed in Poland

I. L. PEREC

„Niszt Farmiszpet“

Inscenizacja

Druk. „Express“ Wilno, Wielka 33.

פ ע ר ז אָ נ ע ן:

משרת.

לייבל שדכן — א קאליקע מיט פארגליווערטע פיס.

משה חיים — א שניידער. די לינקע האנט פעלט אים.

לייבל שמש — א קאליקע אויף ביידע פיס.

1-טער ייד.

2-טער „

די גרינע דוואָשע.

1-טע יידינע.

2-טע „

3-טע יידינע.

4-טע „

אָפיציר.

1-טער סאָלדאַט.

2-טער „

3-טער „

4-טער „

5-טער „

שטימען פון גאַס און אַנד.

„נישט פארגעסן" לעצטער בילד—פארגעשטעלט דורכן דראמקרייז
ביי דער יינגלשול „מפיצי-השכלה" ווילנע. רעזשי פון מ. פאפיערין.

לעצטער בילד.

די האנדלונג קומט פאר אין א מושב-זקנים. אינגאנצן אין שטוב, מיט א פרייסיש ייענטל אויף צוויי העלפטן אפגעטיילט — פאר זקנים באזונדער און פאר זקנות באַ-זונדער. יעדע העלפט האט א פענצטער צו דער גאס און א טיר צו דעם הויף ארויס. עס איז די שטורמישע צייט פון דער רוסישער רעוואלוציע אין יאר 1905. אין גאס איז א טומל. עס הערן זיך שיסערייען. שאסן, גע-זאנגען און א געקלאפעריי פון געהאקטע שויבן. די אלטע לייט זיינען צעטומלט. די מענער זאגן תהילים, די פרויען — „גאט פון אברהם".

משרת: (קומט אריין מיט א לאמטערן אין האנט)
מע זאָל צו דער רעכטער צייט די ליכט פאַרלעשן און הינטער זיך די טיר פאַרמאַכן. (פארמאכט די לאדן פון אינעווייניק) **און הינטער זיך די טיר פאַרמאַכן...** (אב).

(א טומל אויפן גאס. די אלטע לייט הייבן אן צו קלאפן זיך „על-חטא", זאגן תהילים א. אנד. די גרינגע דוואשע הייבט אן די ערשטע).

גרינגע דוואָשע: „על-חטא"...

נאָלע חייבער זאָגן נאָך. די מענער זאָגן תהילים. אין (אַס הערט זיך אַ ברעכן פון שויבן. פון דעם טומל רייסן זיך אַרויס שטימען פון דער גאַס).

1-טע שטימע: ברויט פאַר אַלע!..

2-טע שטימע: ליכט פאַר אַלע!

(עס הערט זיך אַ קלינגען פון גלאָז).

3-טע שטימע: לאַמטערן צעבראָכן!..

1-טע שטימע: די בעקער צעטריבן!

2-טע שטימע: קיין גאַנצער געבליבן!..

(די זקנים רעאַגירן אויפן טומל מיט שרעק. די גרינע דוואָשע הייבט אָן די ערשטע, דערנאָך הייבן אָן די איבעריקע. די מענער זאָגן „אַשמנו").

אַ יידינע: מאַנספאַרשוינען, וואָס טוט זיך עס אין גאַס?

מענער (ענטפערן נים).

1-טע יידינע! (קלאַפט אָן אין וואַנט) מאַנספאַרשוינען... איר זייט דאָך מאַנספאַר-שוינען...

2-טע יידינע: זאָל ווער פון אייך אַרויסגיין... זאָל ווער פון אייך אַ לאָדן עפענען און אַרויסקוקן...

3-טע יידינע: זאָל עמיץ פון אייך יען, וואָס אין גאַס טוט זיך...

1-טע יידינע: די וועלט גייט דאָך אונטער..

אַלע: די וועלט גייט דאָך אונטער...

(ס'איז פינצטער אויף דער בינע. לייבל שדכן זוכט אַ ליכטל אָנצוצינדן. נים ווילנדיק וואַרפט ער אַראָפּ אַ לייכטער. אַלע דערשרעקן זיך. מע הייבט זיך אָן קלאַפּן „על-חטא". די גרינע דוואָשע און די ווייבער זאָגן „גאָט פון אברהם". אין גאַס הערט זיך אַ טומל, עס דערהערט זיך אַ טראָמפּייטן-שאַל. אַ ווײַלע שפּעטער — אַ גיין פון סאָלדאַטן. עס הערט זיך אַ קאָמאַנדע: „נאַ-פּלעטשאָ"! אַלע סאָלדאַטן בלייבן שטיין. עס הערן זיך עטלעכע שאָסן פון ביקסן, נאָכדעם — אַ קלאַפּן פון אַ פּייקל לייבל שדכן קיקט זיך איין אין פענצטער).

לייבל שדכן: סאָלדאַטן!..

אַלע: (זאָגן נאָך מיט פרייד) סאָלדאַטן!..

איינער: וואָס קאָן עס זיין?

אַ צווייטער: וואָס וועט זיין?

אַלע: וואָס וועט זיין?

משרת: (קומט פלוצלינג אַריין) רעוואָלוציע!.. געוועלבער וועלן זיין פאַרמאַכט... טשאַמוואַיען וועלן נישט גיין... „דראָזשקעס" נישט פאָרן... עס וועלן אַרומגיין דעמאָנסטראַציעס... און פּאַטרולן מיט אָנגעלאָדענע ביקסן... און מע וועט שיסן... און מע וועט שיסן...

(אַלע זאָגן נאָך: „שיסן").

1-טע יידינע: פאַרוואָס?.. פאַרוואָס קומט שיסן?..

לייבל שדכן: עס קומט...

משה חייט: (רעוואָלוציאָנעריש געשטימט) און מענטשן שטעלן זיך איין דאָס לעבן!..

לייבל שדכן: און וואָס ווילן זיי, די מענטשן דיינע?..

משה חייט: איך ווייס, וואָס זיי ווילן!..

לייבל שדכן: אָ-הום...

משה חייט: וואָלט איך אַזוי געלינקט געווען, ווי איך ווייס!.. אויף די באַלעבאַטים גייט עס — די רוצחים!.. דעם גאַנצן עולם-הזה פאַרכאַפּט!

לייבל שדכן: אַזוי?

אַ יידינע: (קרימט זיך) עולם-הזה פעלט אים, דעם חייט!..

משה חייט: פאַרוואָס נישט? מיין נשמה איז אַ לעמעשקע... כ'קאָן נישט פאַרדיינען!.. אַלץ האָבן זיי צוגענומען!.. מיט פיש-יויך שפּייזן זיי אונדז... זיי קומט אַלץ: די הייזער, דאָס געלט... דאָס צירונג... די מלבושים... ווער בויט הייזער? — דער מולער! ווער מאַכט צירונג? — דער גאָלדשמיד! און מלבושים ווער מאַכט? — איך!.. (גיט זיך אַ קלאַפּ אין האַרצן).

לייבל שדכן: און געלט ווער מאַכט?

לייבל שמש: (שטאַמלט אַרויס) די ממשלה...

משה חייט: אַט דאָס טויג טאַקע נישט!..

(עס הערט אַ צעשראָקן געמורמל).

1-טער ייד: צערעדט זיך!

2-טער ייד: דאָס מויל זאָל אים הינטן שטיין!..

1-טער ייד: לאָז שוין זיין גענוג!

לייבל שמש: (שטאַמלט) און ד... די... ממשלה... שש... שיסט!..

משה חייט: כל-זמן דער זעלנער פאָלגט!..

1-טער ייד: דאָס מוז ער!

2-טער ייד: אויף דעם איז ער דאָך אַ זעלנער.

משה חייט: וואָס מיינט איר, שוטים? די באַלעבאַטים דינען? — מיר דינען! זיי קויפן

זיך אויס, די עכברושים! מע וועט שוין זען— דעם גאַנצן עולם־הזה וועט מען ביי זיי צו־ גנעמען!

ליבל שדכן: (שרעגט גיפטיק) דו אויך? — און וואָס פאַר אַן עולם־הזה פעלט דיר, טרו־ קענע האַנט?!..

משה חיים: (פאַרטראַכט זיך) ציגד... עס צופּט אַזוי ביים האַרצן... אַ גענדזן פּיפּיקל!..

ליבל שדכן: שכל האָט ער!.. אַ גענדזן פּיפּיקל...

1-טע יידינע: עס צופּט טאַקע אין די געדערים...

2-טע יידינע: זאָלן זיי אַזוי לעבן, די באַלעבאַטים, ווי מע קען אויסקומען אַ זומער־ טאָג מיטן ביסל פּיש־יויך און פּיצלעך ברויט...

1-טער ייד: און האַלב גגבעט אַוועק דער משרת...

2-טער ייד: אַ פּיפּיקל...

1-טע יידינע: אוי, אַ גענדזל פּיפּיקל!

2-טע יידינע: אוי, אַ פּנים גענדזן פּיפּיקל... אַ שמעקעדיקס...

2-טער ייד: מיטן ריח אַליין וואָלט איך מיר די נשמה ווערכאַפּט...

ליבל שדכן: לאָמען זיך טאַקע ביים לעבן דערהאַלטן... לאָמיר זיך צונויפליגן!..

1-טער ייד: (נעמט אַ טיכעלע אין קלייבט איוף ביי אַלעמען דאָס געלט) אָבער ווער וועט גיין?..

ליבל שדכן: איך ניט...

גרינע דוואָשע: איך...

1-טע יידינע: וועט ניט דערגיין...

2-טע יידינע: וועט ניט דעררײדן...

3-טע יידינע: וועט אינמיטן פאַרגעסן...

1-טע יידינע: אַן זכרון... אַ בהמה...

אַלע: אַ בהמה...

משה חיים: איכ'ל גיין!..

1-טער ייד: מיט איין האַנט...

2-טער ייד: מיט אַ רעכטער...

1-טער ייד: וועט פאַרלירן...

2-טער ייד: מע וועט אים אַרויסשטויסן...

ליבל שמש: א... א... אי... כע!..

1-טער ייד: יאָ, יאָ.. ער איז אַ מבין!..

4-טע יידינע: דער גאָרקיכער וועט אים ניט נאַרן!..

3-טע יידינע: אָבער כמעט בלינד!..

1-טער ייד: קען די שטאָט אויף אויסנ־ ווייניק!

4-טע יידינע: גייט דאָך אויף אַ קוליע...

1-טער ייד: זאָל זיין אויף אַ קוליע, אַבי אַ מבין!..

(1-טער און 2-טער ייד גיבן אים די קוליעס. ליבל שמש הויבט אַן גיין; דעם קאָפּ ווי ווייט מעגלעך אויפגעהויבן, נישט אַן גאווה קלאַפּנדיק).

1-טער ייד: זעט, זעט — ער גייט!...

אַלע: ער גייט!..

4-טע יידינע: נאָר קלייב אויס, ליבל! [illegible]עט אים אַ רעכט פּיפּיקל!..

אַלע: אַ רעכט פּיפּיקל!

1-טע יידינע: און איינפּאַקן זאָל ער אין אַ פּאַפּיר!

2-טע יידינע: אין אַ סך פּאַפּירן!

אַלע: און אַ סך פּאַפּירן!

3-טע יידינע: און צובינדן מיט אַ שטריקל!

אַלע: און צובינדן מיט אַ שטריקל!..

משה חיים: און למען־השם פאַרליר נישט!

אַלע: למען־השם פאַרליר נישט!..

(מע באַגלייט אים ביז דער טיר. ליבל שמש — אָפּ. אַלע קוקן פאַריקורייז איינער איפן אַנדערן).

אַלע: אַ גענדזן פּיפּיקל!.. אַ גענדזן פּיפּיקל!..

(ס אָ ר ה א נ ג).

[illegible]טער בילד.

איפן גאַס ס'זעען זיך הייזער, אַ גאַניק פון אַ הויז. פון ביידע זייטן גאַס באַווייזן זיך סאָלדאַטן מיט אַן אָפיציר. דער אָפיציר זעצט זיך אויפן גאַניק. אַלע סאָלדאַטן רינגלען אים אַרום.

אָפיציר: דער ווגוטרעני וראַג! — דער שונא פון אינעווייניק איז דער פּאָליאַק און דער זשיד!.. נאָר דער זשיד איז נאָך גע־ פערלעכער...

1-טער סאָלדאַט: יידעלעך — עכמאַ... פליגעלעך אַזוינע!

אָפיציר: שדים שטעקן אין זיי! קינדער פון די וויגן גייען אויף דעמאָנסטראַציעס... אַלטע גייען פון די בעטן, פון די שפּיטעלער אַרויס!..

2־טער סאָלדאַט: אַזאַ אײַנגעוואָרצלטע שנאה ברענט אין זיי! אַזאַ האַס צו דער רוסישער מלוכה! אַזאַ האַס צו דער הייליקער צערקווע!

1־טער סאָלדאַט: פליגן! און אַז מע דאַרף, ווערט פון זיי לייבן! טיגערן!

3־טער סאָלדאַט: זיי מאַכן זיך נאָר שוואַך, ווי בײַם פריזיוו! פאַרשטעלן זיך!

4־טער סאָלדאַט: אַ כיטרע פאָלק, די אַנטיקריסטן!

אָפיציר: און מיט באָמבעס גייען זיי! (אַלע רוקן זיך צו נאָך נעענטער צום אָפיציר).

אָפיציר: (קאָמאַנדירט) נו, מיר שטייען ניט! מאַרש!

(אַלע שטעלן זיך. אין דער רגע קומט אָן לייבל שמש מיטן פּעקל, אײַנגעוויקלט אין פּאַפּירן, אין ביידע הענט)

1־טער סאָלדאַט: (דערזעט דעם ייִדן) אַ ייִד גייט!

(לייבל דערנענטערט זיך).

אָפיציר: אַהאַ, ווי שטיל ער גייט!

2־טער סאָלדאַט: ער טאַפּט מיט די הענט ווי מיט די פיס!

3־טער סאָלדאַט: ער האַלט עפּעס אין ביידע הענט!

אָפיציר: אַרומרינגלען אים!

(אַלע סאָלדאַטן רינגלען אים אַרום).

אָפיציר: (גייט צו) גיב אַהער! גיב אַהער!

לייבל שמש: מ... מ... יע! מאָיע!.. ראַז... באָיניקי! (וויל וואַרפן דאָס פּעקל).

אָפיציר: (דערשראָקן) ניע בראָסאַי! ניע בראָסאַי!..

(1־טער און 2־טער זעלנער כאַפּן אַרויס דעם פּעקל; לויפן אָפּ אָן אַ זײַט, וויקלען פונאַנדער און עסן אויף דעם פּיפּיקל).

אָפיציר: זאָל מען פון ערגעץ אַ טישל ברענגען, און מיר משפטן אים דאָ אויף אָן אָרט, דעם פאַרשטעלטן רעוואָלוציאָנער!

(3־טער זעלנער בויגט זיך אײַן. 4־טער זעלנער שרײַבט בײַ אים אויפן פּלייצע).

אָפיציר: שרײַב: ניט געפּאָלגט דעם פּאַטרול. געוואָרפן זיך. באַליידיקט דעם פּאַטרול. „ראַזבאָיניקי" געזאָגט!

אַלע: (זאָגן איבער זײַנע פראַזן).

אָפיציר: (צו לייבל שמש) ביסט מודה, אַז ס'איז אַזוי געווען?

לייבל שמש: (שווייגט).

אָפיציר: ווער פאַרשטייט מיטן אַנטיקריסט זיך צונויפצורייִדן?

5־טער סאָלדאַט: איך!

אָפיציר: זײַ דער איבערזעצער!

5־טער: טאַק טאָטשנאָ!

2־טער: ער וועט ניט ענטפערן!

אָפיציר: פאַרקערט, וועט מוזן! איר זײַנט עדות!

אַלע: טאַק טאָטשנאָ!

1־טער: עפּעס אַ פּעקל געטראָגן!

אַלע: עפּעס אַ פּעקל געטראָגן.

2־טער: ניט געפּאָלגט דעם פּאַטרול!

אַלע: ניט געפּאָלגט דעם פּאַטרול.

3־טער: געאַמפּערט זיך!

אַלע: געאַמפּערט זיך.

4־טער: און „ראַזבאָיניקי" געזאָגט!

אַלע: „ראַזבאָיניקי" געזאָגט!

5־טער: (צו לייבל שמש) ביסט מודה?

לייבל שמש: (שווייגט).

5־טער: ער הייבט ניט אָן צו פאַרשטיין! זאָגט, וואָס פאַר אַ פּעקל?

אָפיציר: וואָס געווען דאָרט?

2־טער: כ'ווייס ניט, אָפּגעגעבן!

אָפיציר: וווּ איז עס אַהינגעקומען?

1־טער: אַ, ייִדעלעך! אָט אָקאָרשט געווען און שוין אַוועקגעגנבעט!

4־טער: ייִדעלעך, דערויף זײַנען זיי שוין בריהס!

5־טער: (וויל צוגיין צום אָפיציר וואָס פרעגן).

1־טער: (פאַרכאַפּט דעם וועג. זאָגט וואָס דעם אָפיציר אין אויער).

אָפיציר: יאָ, יאָ! דאָס געהערט ניט צו דער זאַך! ניט דאָס פּעקל ווערט געמישפּט, נאָר...

5־טער: רבותי! איר זעט דאָך, אַן אַלטער!

אָפיציר: (לאַכט) די שינאה וואַקסט מיט די יאָרן!

אַלע: (לאַכן).

5־טער: גייט דאָך אויף אַ קוליע!

אָפיציר: (לאַכט) אַזוי קומען זיי צום פּריזיוו אויך!

5־טער: און טויב איז ער און בלינד!

2־טער: (לאכט) איר מאַכט עס גאַנץ יידישלעך!

5־טער: אַ האַלב־טויטער!

אלע: (לאכן).

1־טער: הער, זשיד! פּאָדנימי סוואָיו פּאַלקו!

5־טער: מע הייסט דיר אויפהייבן די קלייע דײַנע!

לייבל שמש: (רירט זיך נישט).

1־טער: (רייסט ארויס ביי לייבל שמש די קליינ).

לייבל שמש: (גיט זיך א וואקל און א פאל אנידער אויף דער ערד).

(אלע בלייבן מיט די פנימער צו לייבל שמש).

5־טער: (בייגט זיך צו צו לייבל שמש) ניט פאַרמישפּט! בָרוך דַין אמת...

(אלע צלמען זיך איבער).

פ אָ ר ה אַ נ ג.